

NEI til baseavtalen!

I løpet av våren skal norske myndigheter ta stilling til «tilleggsavtalen om forsvarssamarbeid mellom USA og Norge». I korthet går avtalen ut på å etablere baser i «omforente områder» ulike steder i Norge. I første omgang er Rygge, Sola, Evenes og Ramsund pekt ut som aktuelle steder.

Områdene eller selve avtalen skal ikke (sitat fra høringsdokumentet) «hver for seg eller samlet med rimelig grunn kunnes sies å bidra til økt spenning i våre nærområder». Aktiviteten i områdene skal videre være begrunnet i forsvarsmessige behov der forsterkning, logistisk understøttelse, forhåndslagring, øving og trening er inkludert. Avtalen skal være «i tråd med norsk base-, atom-, og anløpspolitikk.» De omforente områdene skal i utgangspunktet kun være militære områder, de skal avgrenses tydelig og være unntatt generell sivil ferdsel. Det heter også at «nye omforente områder kun vil besluttes etter behandling i regjeringen med tilslutning fra Stortinget».

På papiret kan det synes som at tilstrekkelige forbehold er tatt, og norske primære interesser er ivaretatt. Vi stiller oss sterkt tvilende til dette ut fra flere grunner:

1. Alt tyder på at vi ved foreliggende avtale vil gå inn på en ordning med permanente utenlandske baser i Norge. Selv om styrkene roterer, er dette noe helt nytt som utenfra vil betraktes som permanent.
2. Avtalen innebærer også at den sentrale aktøren USA får egen jurisdiksjon innen områdene, dvs. rettshåndhevelse gjennom tvang. Hendelser, lovbrudd etc. inne på USAs «områder» på Sola, Rygge, Evenes og Ramsund skal da håndteres etter amerikansk, ikke norsk lov. Tortur som vi vet at amerikanske styrker anvender, vil dermed kunne skje på norsk område uten vår inngripen.
3. Avtalen innebærer også at amerikansk utstyr og særlig våpen ikke underlegges norsk kontroll. Riktignok har avtalens artikkel 1.2 en stadfesting av at det skal herske «full respekt for norsk suverenitet, norske lover og folkerettslige forpliktelser, herunder lagring av visse våpentyper». Krigsfartøy kan dermed ta med atomvåpen som ikke skal være på norsk jord uten at det er skissert om og hvordan kontroll skal gjennomføres. Alt skjer i tillit mellom partene, med andre ord. Et minimumskrav dersom det skal være en slik avtale mellom USA og Norge er dermed at det også må være bygget inn et velfungerende verifiseringsregime.

4. Avtalens artikler 3 og 4 åpner for henholdsvis amerikansk eksklusiv rett og kontroll over områder der de kan lagre våpen, og for at amerikanske styrker i ekstraordinære tilfeller kan gjennomføre nødvendige tiltak for å sikre amerikanske operasjoner.

Det er klart at en slik avtale som nå foreligger vil oppfattes svært truende fra russisk side og som et betydelig skritt i negativ retning. Etter all sannsynlighet vil russiske militærplanleggere i ytterligere grad legge inn de nevnte områdene som mål for evt. russiske tidlige angrep. Dette advares det mot i de mange høringsavtalene som er kommet inn til Forsvarsdepartementet, i første rekke fra Leger mot atomvåpen, og den Internasjonale juristkommisjonens norske avdeling. Anløp av amerikanske krigsfartøy i norske byers havner, for eksempel Tønsvika i Tromsø er en ytterligere trussel. Juristkommisjonen ber også om at det kreves 2/3 flertall i Stortinget fordi det her er snakk om betydelig suverenitetsavståelse.

Bergen SV stiller seg sterkt kritisk til forslaget til avtale. Lignende avtale skal allerede være inngått med Polen, Estland, Latvia, Litauen, Ungarn, Bulgaria og Romania – alle land som historisk sett var underlagt den gamle Sovjetunionen og som har naturlige grunner for å underskrive.

Det stadige dårligere forholdet mellom Russland og Vest-Europa/USA må forbedres, ikke ytterligere forverres. Russlands aggresjon i forbindelse med Ukrainas eventuelle deltakelse i NATO, ved blant annet å stille opp styrker ved Ukrainas grense, er totalt uakseptabelt og bidrar selvsagt til å øke spenningen voldsomt. Det dårlige forholdet blir ikke bedre ved hvis Norge nå i tillegg underskriver en avtale som på russisk side med god grunn oppfattes som aggressiv og utfordrende.